

Javnaðartingmennirnir sita og lurta meðan Dr. Patrick Caragata leggur fram sínar hugsanir um hvussu Føroyar skulu skipast í framtíðini

Mynd: Jens Kristian Vang

Hvussu við teimum negativu árinunum

Hóast formaðurin í Javnaðarflokkinum er meiri enn eitt sindur skeptiskur um politikkinn í álitinum, sum Caragata nevndin legði fram týsdagin, so heldur hann, at álitid kemur væl við, tí við hesum fáa vit eitt ideologiskt kjak um hvussu okkara samfelag skal skrívast saman

SVEINUR TRÓNDARSON

– Hatta álitid passar sum fótur í hosu við politikkinn hjá Fólkarflokkinum, sum alla tíðina hevur tosað um, at skatturin skal niður og at almannasektururin skal minkast. Men hóast nógv verður sagt í álitinum um ávirkanina av teimum til-lagingum lagt verður upp til, so verður ikki við einum einasta orðið nevnt nakað um tey negativu árinu av broytingunum.

Orðið sigur Jóannes Eidesgaard, formaður í Javnaðarflokkinum, og hann sigur tey í sambandi við tað Caragata álitid, sum var lagt fram á Hotel Føroyum týsdagin.

Tað, sum Jóannes Eidesgaard saknar í Caragata álitinum er ein gjøgnumgongd av teimum avleiðingum broytingarnar fara at hava við sær fyrri tann veika í samfelagnum.

Hann vísir á, at álitid er ein hálovan av Ný Sælendska politikkinum, sum varð fúrdur frá 1984, men samstundis »gloyma« teir at taka við, at just hesin politikkur hevði við sær, at tey veiku í Ný Sælandi gjordust taparnir í spælinum.

– Tað vóru Sosialdemo-kraatarnir, sum við hjálpi frá embætismonnum settu gongd á broytingarnar í 1984, men eg eri vísur í, at broytingarnar fóru nógv longri enn teir nakrantíð høvdu ætlað, sigur Jóannes.

Men hava vit so ikki tann einastandandi góða møguleikan at gera broytingar, samstundis sum vit lera av tí sum Ný Sælendarar gjordu skeivt?

– Tað kanst tú gott siga, men tað er ikki so einfalt, tí við at gera nógvar stórar broytingar á almannakøkinum er vandi fyrri at ávisir samfelagsbólur detta niður ímillum, og tað var just tað sum hendi á Ný Sælandi. Men tað nevna teir ikki við einum orði, sigur Jóannes Eidesgaard

Fólkaflýting

Jóannes Eidesgaard vísir á, at ein av avleiðingunum av broytingunum á Ný Sælandi var, at arbeidsmarknaðurin varð hamskiftur.

– Ný Sæland var kent fyrri at hava ein væl-virkandi arbeidsmarknað við góðum arbeidsmarknaðaravtalum, men eftir 1984 er alt hetta farið fyrri skeivt. Eitt annað, sum eisini hendi var, at nógv fólk fluttu úr Ný Sælandi, og tað var eisini tað vit finga at vita, fer at henda í Føroyum, og tá haldi eg, at vit eiga at seta spurnartekin um tað er rætt at liberalisera so nógvm sigur Jóannes Eidesgaard, sum eisini heldur tað vera logið, at vit, sum einasta land í Norðanlondum skulu hava eina aðra sosiala trygdarskipan.

– Skattatrýstið í Norðurlondum er so høgt av teirri orsök, at vit hava valt, at

gera eina politiska umfor-deiling av pengunum so-leiðis at sosiala trygdarnetið verður spent undir øll. Tað er eitt val vit hava framt, og tað halda vit, at vit eiga at standa við, sigur formaðurin í Javnaðarflokkinum, sum ikki heldur so nógvm um tosið hjá Fólkarflokkinum, um at gera eitt land við lágum skatti, tí tað kostar eisini á tí sosialu síðuni.

Privatisering ikki bara góð

Ein annar hornasteinur í álitinum hjá Caragata nevndini er privatiseringin av almennu stovnunum.

Føroya Banki verður beinleiðis nevndur í álitinum umframt Atlantsflog og onnur, og her er Jóannes íva, um tað er so rætt, sum nevndin førir fram.

– Setu vit bankan til sølu, so mugu vit eisini hyggja at hvør fer at keypa. Ein møgulegur keypari er Den Danske bank, og eg loyvi mær at ivast í um føroyingar høvdu verið so glaðir um tað hendi, sigur Jóannes Eidesgaard.

Hann minnir eisini Føroya fólk á, at tað er ikki so langt síðani at bankarnir fóru á húsagang, og tá teir fóru, tá var ikki tala um almennar bankar. Tá áttu privatir investorar peningastovnarnar, og hóast tað vóru teir, sum høvdu ábyrgdina fyrri, at teir fóru av knóranum so var tað tað almenna sum mátti taka yv-

ir, vísir Jóannes á.

– Taka vit Atlantsflog, so er Mærsk Air ein møgulegur keypari, og so verður felagið avtikið og vit hava aftur monopol á farleiðini millum Føroyar og Danmark, sigur Jóannes.

Hann vísir eisini á, at tað einasta landskassin fær burturúr eina privatisering er eitt eingangsgjald. Og tá tað er ingoldið, so ber ikki til at fáa meira burtur úr tí.

Hugsjónarligu avvikini sjónlig

Hóast Jóannes Eidesgaard ikki er samdur við tí sum stendur í Caragata álitinum, so er hann kortini fegin um, at tað er komið.

– Tað vil altíð vera so. Teir triggir, sum hava gjørt hetta álitid eru búskaparfrøðingar, sum eru frammalaga í neoliberalistiskum búskapi, men neyván í breiðari spektri, og eg ivist onga lotu í, at fingi vit, nakrar vinstrahallar búskaparfrøðingar at gera eina kan-nings, so afturvístu teir hvørjum einasta pástandi hjá hesum monnum, sigur Jóannes Eidesgaard.

– Men, leggur hann afturat, við álitinum fáa vit eitt hugsjónarligt kjak um hvussu føroyska samfelagið eigur at vera uppbyggt, og tað haldi eg vera gott og harðliga tiltrond, serliga eftir at Hvítabók hevur tik-ið luftina frá fólkid seinastu nógvu tíðina.

Verða trælir í egnum húsi

Jóannes Eidesgaard heldur, at verður áheitanin um geva kapitali fría atgongd til føroyska vinnu, so endar tað heilt skjótt við, at føroyingar gerast trælir í egnum húsi

SVEINUR TRÓNDARSON

Ein partur av teimum til-lagingum, sum Caragata álitid mælir til, skulu gerast í Føroyum er, at allar forðingar fyrri fremmandum fløgum í Føroyum vera avtiknar.

Bólkurin vísir á hvussu onnur lond hava gjørt, og mælir til, at føroyingar heldur enn at seta forðingar fyrri fløgum fara at broyta vinnulivstreyttar soleiðis at tað verður á-hugavert fyrri útlendingar at gera fløgur í føroyska vinnulivi.

Men formaður Javnaðarflokksins er als ikki samdur við Caragata bólkinum. Hann heldur heilt einfalt, at tað við hesum broytingunum gerst ein ov stórvandi fyrri, at útlendska ávirkanin gerst ov stór, og tað er sera óheppið.

– Eg eri bangin fyrri, at vit koma at sita sum trælir í okkara egna húsi um vit taka undir við hasum broytingunum, sigur Jóannes Eidesgaard.

Kunnu sita eftir við ongum

Men hvat er tað, sum Jóannes Eidesgaard er bangin fyrri?

Tað er, at Føroyar er eitt lítið land, og at vinnulivið í landinum tí heldur ikki er so stórt í vavi. Av somu orsök er lættari hjá útlendingum at keypa seg inn í føroyskt vinnuliv, og at gerast eigarar. Eigarnar, sum í høgudsheitum hugsa um at fáa vinning av fyrirkøni.

– Hygg til dømis at norska vinnulivinum. Tað eru so nógvir pengar í norska vinnulivinum, at teir til eina og hvørja tíð kunnu keypa alt føroyskt vinnuliv uttan nakað, fáa teir loyvi til tess, sigur Jóannes Eidesgaard.

Men er nakar beinleiðis vandi við at útlendingar sleppa at keypa seg inn í føroyskt vinnuliv?

– Eg siggi ein vanda, at útlendingar koma at eiga alt tað føroyska vinnulivið, sigur Jóannes Eidesgaard, sum vísir á, at við tí gerst føroyingurin trælur í egnum húsi.

Men um útlendingar sleppa at keypa seg inn í vinnulivið, so verður peningurin eisini »levsgivin« til at gera aðrar fløgur. Eg

meini, teir, sum eiga tað vinnulivið sum er nú, teir kunnu brúka peningin til at gera aðrar fløgur. Er tað ikki so?

– Tað er væl møguligt, men teir kunnu eisini seta peningin til síðis og liva av tí, sum hann gevur av sær, um so er, at lógir verða gjørdar, sum byrgja upp fyrri slíkum, sigur Jóannes Eidesgaard.

Íslenska modellin ræðir

Uttan at tað tað skal mis-skiljast so óttast Jóannes Eidesgaard eitt sindur, at føroyskir politikarar fara at fjeppast ov nógvm upp í teimum íslensku loysnunum.

– Íslendingarnir hava kvotaskipanir, men tann skipanin virkar heldur ikki uttan lítur. Og av tí at kvotuskipanin er so um-setilig, sum hon er, so er nærum øll íslenskt fiski-veiða savnað á nøkrum heilt fáum hondum. Íslendskir stórkapitalistar, sum búgva í Spania, stýra íslensku fiskivinnuni, tí teir hava pengarnar at keypa kvoturnar. Er tað tann vegin vit skulu fara í Føroyum, spyr Jóannes.

Hann vísir á, at tað reiðararnir fiska er ogn hjá øllum borgarum í landinum, og at teir tí ikki eiga einkarrætt upp á fiskin.

Men er tað í grundini ikki feilurin hjá politikarunum, at tit ikki hava sett teimum treytir, t. d. at teir skulu keypa kvoturnar frá landinum áðrenn?

– Jú, tað er væl møguligt, at tað hevði hjálpt upp á trupulleikan, um vit høvdu ein kvotabanka, sigur Jóannes Eidesgaard, sum tað kortini ikki er sandur við Caragata bólkinum um, at útlendskt vinnuliv skal hava frítt at fara inn í føroyskt vinnuliv.

– Tað kann ikki vera meiningin, at vit skulu lata onnur hava ábyrgdina av vinnulivinum fyrri okkum. Hvat skulu vit tá hava sjálvsstýrið til, spyr Jó-